

Bussen 2016

Lijnvervoer in Nederland

**Rinse Kooiman
Peter van der Meer**

Foto's omslag voorzijde:

Grote foto: GVB 366, Connexxion 9200, Amsterdam Schiphol Zuidtangent,
28 december 2015. (foto Frank Wolse)

Inzet linksboven: Veolia 6638, Den Haag Rijswijkseplein,
14 augustus 2015. (foto Jon Hoogendijk)

Inzet rechtsboven: Hermes 5224, 5228 en 5223, Arnhem Utrechtsestraat,
19 november 2015. (foto Jon Hoogendijk)

Inzet linksonder: Van Oeveren 90, Zierikzee Grachtweg,
27 februari 2015. (foto Harry Laming)

Inzet rechtsonder: OV Regio IJsselmond, Kampen Stationsplein,
1 oktober 2015. (foto Harry Laming)

Foto's omslag achterzijde:

Grote foto: Hermes 5239, Arnhem De Wolfflaan,
3 mei 2015. (foto Hugo Richter)

Inzet Linksboven: Arriva 8443, Almen Ehzarallee,
29 juli 2015. (foto Jeroen Veldman)

Inzet rechtsboven: Verkeersschool v/d Laan (ex-RET 944), RET 940 en 915,
Rotterdam Sluisjesdijk, 7 februari 2015. (foto Jon Hoogendijk)

Inzet linksonder: RET 236, Vlaardingen Bartholomeus van Buerenweg,
14 januari 2015. (foto Jon Hoogendijk)

Inzet rechtsonder: TCR 3040 (huur EBS), Schiedam Station (achterzijde),
24 februari 2015. (foto Harry Laming)

ISBN 978 90 5961 168 9

© Copyright 2016, uitgeverij de Alk bv, Alkmaar, Holland
E-mail: info@alk.nl - Website: www.alk.nl

INHOUD

Voorwoord / Inleiding	4
1. Groningen-Drenthe	5
2. Vlieland	22
3. Terschelling	23
4. Ameland	27
5. Noord- en Zuidwest-Friesland en Schiermonnikoog	30
6. Zuidoost-Friesland	39
7. Midden-Overijssel	45
8. Twente	50
9. IJsselmond	56
10. Stadsvervoer Lelystad	63
11. & 12. Stads- en Streekvervoer Almere	65
13. Veluwe	74
14. Achterhoek en Rivierenland	82
15. Arnhem-Nijmegen	94
16. Provincie Utrecht	104
17. Tram en Bus Regio Utrecht	109
18. Gooi- en Vechtstreek	115
19. Noord-Holland Noord	120
20. Haarlem-IJmond	131
21. Waterland	133
22. Zaanstreek	139
23. Concessie Amsterdam	142
24. Amstelland Meerlanden en Zuidtangent	146
25. Zuid-Holland Noord	155
26. Bus Haaglanden Stad	162
28. Regionaal Busvervoer Haaglanden	164
30. Bus Rotterdam e.o.	172
31. Voorne-Putten en Rozenburg	177
32. Hoeksche Waard / Goeree-Overflakkee (HWGO)	181
33. Drechtsteden, Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (DAV)	192
34. Zeeland	200
35. & 36. West- en Oost-Brabant	219
37. Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE)	232
38. & 39. Noord- en Midden Limburg en Zuid-Limburg	238

green to pink/red color.

Voorwoord

Bussen 2015 was een schot in de roos. Meer dan 36 jaar na de tramliedhebbers hadden de busliefhebbers nu ook hun eigen jaarboek, waar ze terecht heel blij mee waren. Een heldere opzet op basis van de voor velen wat schimmige structuur van het aanbestedings- en concessieverleningsgebeuren, dat nu in een klap van zijn geheimen was ontdaan, een glashelder inzicht in de samenstelling van de wagenparken per regio, en een bondige uiteenzetting van de geboden dienstverlening. Dit alles ondersteund, of liever gezegd gedragen, door professionele foto's en uiteraard uitgevoerd in full colour. Het geheel volgt de systematiek zoals die in meer dan 50 jaren is ontwikkeld door de Autobus Documentatie Vereniging en haar blad Autobuskroniek, waarvan auteurs Rinse Kooiman en Peter van der Meer overtuigd medewerkers zijn.

Het kon dan ook niet anders of het boek zou een vervolg krijgen in 2016, want de materie is volop in beweging en verdient het nauwkeurig geregistreerd te worden. Gelukkig was weer dezelfde crew beschikbaar en waren verschillende mede-hobbyisten behulpzaam. Of men het nu eens is of niet met het huidige concessiesysteem of het feit dat autobussen tegenwoordig niet veel meer zijn dan een wegwerpartikel, er valt juist daardoor veel te beleven en als gids door het Nederlandse buslandschap is het jaarboek daarom nu al onmisbaar geworden. Ik hoop van harte dat De Alk van deze uitgave, net als van die van haar overige jaarboeken, een traditie wil maken. En dat het openbaar busvervoer in ons land daar lang aanleiding toe mag geven.

Herman van 't Hoogerhuijs, eerste redacteur Autobuskroniek

Inleiding

Ons verzoek van vorige jaar om uw reactie kenbaar te maken, heeft het effect teweeggebracht dat wij beoogden. Hartelijk dank aan eenieder die reageerde; waar mogelijk hebben wij de suggesties gebruikt om het tweede boek te verbeteren ten opzichte van het eerste deel. Anderzijds is het onvermijdelijk dat u in deze editie zaken herkent uit de voorgaande editie; dat is noodzakelijk om ook editie 2016 zelfstandig leesbaar te maken zonder de voorkennis van editie 2015.

In deze uitgave kijken we met een objectieve blik terug naar de gebeurtenissen en veranderingen in het openbaar busvervoer van 'boekjaar 2015'. Op basis van de concessiekaart worden de concessiegebieden uitgebreid behandeld, en staan zaken als concessiewisselingen, algemene ontwikkelingen, wijzigingen in de dienstregeling en belangrijke infrastructurele werkzaamheden centraal. Tevens proberen wij u met de uitgebreide wagenparklijsten een zo goed mogelijk beeld te geven van het aanwezige materieel. Niet alle verschuivingen of incidentele inzet van materieel zijn genoemd en de materieeloverzichten zijn dan ook bij benadering. Hoewel wij gestreefd hebben naar zo volledig mogelijk zijn en het boek 248 pagina's telt, is het binnen die omvang niet mogelijk om werkelijk alles te behandelen. Wij hebben ons dan ook beperkt tot de hoofdlijnen.

Het opstellen van deze uitgave heeft ons aanzienlijk meer tijd gekost dan dat wij aanvankelijk hadden gedacht. Gelukkig waren onze correspondenten Peter van Cootwijk, Dick van der Goot, Rutger de Jager, René van Lie, Wim Vink en Paul Wieringa bereid hun kennis beschikbaar te stellen. Daar hebben we dankbaar gebruik van gemaakt. Daarnaast hadden we dit boek niet kunnen maken zonder de enthousiaste en welwillende medewerking van vele fotografen. Vanaf deze plaats onze dank; hun namen vindt u bij de foto's. Tot slot danken wij graag speciaal Noor en Peter Brogt, die belangeloos hun tijd beschikbaar hebben gesteld voor tekstcorrecties en nuttige adviezen.

Rinse Kooiman / Peter van der Meer
Alblasserdam / 's-Heerenberg
April 2016

1. Groningen-Drenthe

Vervoerder: Qbuzz

Concessieduur: 14-12-2009 t/m 09-12-2017

Wagenpark Streekvervoer

197 Mercedes-Benz Citaro LE	3100-3233, 3237-3283, 3285-3300, bouwjaar 2009
19 Mercedes-Benz Citaro LE	3308-3326, bouwjaar 2010
18 Mercedes-Benz Citaro G	3500-3517, bouwjaar 2009
6 Mercedes-Benz Citaro G	3518-3523, bouwjaar 2010
6 Mercedes-Benz Sprinter City 77	3880-3885, bouwjaar 2014

Wagenpark HOV Qbuzz

37 Mercedes-Benz Integro	3600-3636, bouwjaar 2009
4 Mercedes-Benz Integro	3637-3640, bouwjaar 2010
26 Mercedes-Benz Integro L	3650-3675, bouwjaar 2014

Wagenpark HOV Arriva

5 Mercedes-Benz Integro	7155, 7168, 7170, 7171, 7174, bouwjaar 2004
3 Mercedes-Benz Integro	7181-7183, bouwjaar 2005
1 Mercedes-Benz Integro	7184, bouwjaar 2006
5 Mercedes-Benz Integro	7191-7195, bouwjaar 2009
1 Mercedes-Benz Intouro M	7519, bouwjaar 2013
2 Mercedes-Benz Intouro M	7530-7531, bouwjaar 2013
1 Mercedes-Benz Intouro M	7532, bouwjaar 2014

Wagenpark Stadsvervoer

20 Mercedes-Benz Citaro	3001-3020, bouwjaar 2009
5 Mercedes-Benz Citaro	3021-3025, bouwjaar 2010
28 Mercedes-Benz Citaro G	3050-3077, bouwjaar 2009
2 Mercedes-Benz Citaro G	3078-3079, bouwjaar 2010
6 Mercedes-Benz Citaro G	3090-3095, bouwjaar 2009
2 Mercedes-Benz Citaro G	3096-3097, bouwjaar 2010
9 Mercedes-Benz Capacity	3400-3408, bouwjaar 2013
28 Mercedes-Benz Citaro G C2	3420-3447, bouwjaar 2013, 2014
3 Hess Light Tram Hybrid	3490-3492, bouwjaar 2010

Kleinschalige vervoerders

1. VMNN (Noord-Drenthe en Haren)
2. UVO en Personenvervoer Van Dijk B.V. (Noord-Groningen)
3. Taxi Nuis (Westerkwartier)
4. De Vier Gewesten (DVG) en Taxi Dorenbos (Zuidoost-Drenthe)
5. De Grooth Vervoer B.V. (Oost-Groningen)
6. Connexxion Taxi Services (Zuidwest-Drenthe)

Versterkingsritten

1. Dalstra Reizen voor lijn 39 en 133 (Surhuisterveen)
2. Deiman Tours voor lijn 75
3. Dorenbos voor lijn 5 (Annen)
4. UVO voor lijn 11, 17, 61 en 65

Algemene Zaken

Het busvervoer in de provincies Groningen en Drenthe wordt sinds december 2009 verzorgd door vervoerder Qbuzz. Deze honderd procent dochter van Abellio Nederland (onderdeel van NS Groep) kwam het afgelopen jaar zwaar onder vuur te liggen wegens fraude bij de aanbestedingsprocedure van de concessie Limburg, waardoor diverse verantwoordelijken binnen de organisatie hun takenpakket neerlegden. Binnen de concessie Groningen-Drenthe waren gelukkig geen personen betrokken, zodat de hele situatie aan deze concessie voorbijging.

De concessie Groningen-Drenthe wordt uitgegeven door het OV-bureau Groningen Drenthe. Deze semi-overheidsinstelling is een samenwerkingsverband van de Provincies Groningen en Drenthe en de Gemeente Groningen. Dat samenwerkingsverband, Regio Groningen-Assen, heeft het complete beheer van de concessie in handen en het OV-bureau is daarvan de planningsinstantie. Daarnaast voert zij regelmatig nieuwe ontwikkelingen door in de concessie. Ook worden geregeld nieuwe acties gebruikt om mensen in de bus te krijgen, zoals bijvoorbeeld de actie 'Zomerbroezzn'. Normaliter koopt men een DalDagkaart voor tien euro, geldig op werkdagen na 9:00 uur en in het weekend en feestdagen de gehele dag. De genoemde dagkaart geeft reisrecht voor één volwassene met maximaal drie kinderen van 4 t/m 11 jaar. Bij de actie 'Zomerbroezzn' is de dagkaart in de zomervakantie de gehele dag te gebruiken en geldig voor twee volwassenen en maximaal zes kinderen. Overigens werd in 2015 besloten dat een volwassene, reizend met een geldige OV-chipkaart, voortaan drie (in plaats van twee) kinderen in de leeftijd van 4 t/m 11 jaar mee mag nemen.

De dienstregeling 2015 ging van start op zondag 14 december 2014. De dienstregeling 2014 stond nog niet in het kader van bezuinigingen, de dienstregeling van 2015 echter wel. Met een inkomsten-vermindering van 1,8 miljoen euro van de Brede Doel Uitkering (BDU) van de Rijksoverheid is de dienstregeling 2015 tot stand gekomen.

Uitgangspunten

Bij het samenstellen van een dienstregeling wordt uitgegaan van een hoogwaardig net (kostendekking ruim 50 procent per buslijn), een basisnet (kostendekking per buslijn van gemiddeld 50 procent), een aanvullend net (de kosten rechtvaardigen de inzet van de bussen, zoals scholierenlijnen) en een net waar onvoldoende collectieve vraag is, maar toch een buslijn gewenst is. Voor de laatstgenoemde wordt met gemeenten overlegd hoe een vrijwillig systeem tot stand kan worden gebracht. Deze exploitatiekosten bestaan uit de kosten van de 8-persoonsbus (zowel vaste als variabele kosten) en een bedrag voor het buurtbuscomité of de exploiterende vereniging. Alle buurtbussen kregen het landelijke 500-nummer in de lijnvoering. Door de invoer van deze buurtbuslijnen verwachtte het OV-Bureau Groningen Drenthe in 2015 zo'n twee miljoen euro te bezuinigen.

Vrijwilligersdebaacle

Met ingang van de nieuwe dienstregeling 2015 liet het OV-bureau Groningen Drenthe de stadsdienst van Haren en Hoogezand vervallen. Als alternatief werd de stadsdienst van Haren per 14 december 2014 gewijzigd in een LijnBelBuslijn. Voor de stadsdienst van Hoogezand kwam een buurtbuslijn in de plaats, genummerd als lijnnummer 505. De stadsdiensten van Hoogeveen en Meppel werden aan de randen bijgeschaafd, waardoor de bediening minder werd. Het OV-bureau Groningen Drenthe geeft aan per dienstregeling 2016 te willen stoppen met de stadsdiensten Hoogeveen, Meppel, Ter Apel, Veenendam en Assen (gedeeltelijk) vanwege het geringe aantal reizigers. De buschauffeurs vermoedden opzet, omdat de bezetting die het OV-bureau gaf, ongeveer vier keer zo laag was als hun ervaring. Daarom werd er op 26 juni 2015 een staking georganiseerd door de buschauffeurs uit Hoogeveen, Meppel en Assen. De buschauffeurs uit Assen waren het zat dat er jaren opeenvolgend aanpassingen in de dienstregeling van de stadsdienst Assen werden gemaakt. Tijdens de staking werd één boodschap duidelijk: vrijwilligers op de bus betekent vakmensen op straat. Daar hadden de buschauffeurs een idee voor: als de gedeputeerde van de provincie Drenthe wordt vervangen door een vrijwilliger, kun je € 110.000,- per jaar besparen!

Vluchtelingenstroom

Vanwege de oorlogssituatie in Syrië kwam medio 2015 een grote vluchtelingenstroom op gang richting Nederland en de rest van Europa. Bij binnenkomst in Nederland werden de vluchtelingen geacht zich te melden bij het asielzoekerscentrum in Ter Apel, ten noordoosten van Emmen. De vaak uitgeputte en oververmoeide vluchtelingen werden op het station van Emmen door diverse ontvangstcomités en vrijwilligers van kerken en het Leger des Heils welkom geheten in de provincie Drenthe. Vanaf Emmen werd de reis voortgezet richting het asielzoekerscentrum. Hierdoor kwam grote druk te staan op lijn 73 (Emmen – Ter Apel – Hoogezand – Groningen). Ook schreef de krant *Trouw* een artikel over deze bijzondere buslijn. Door de enorme vervoersvraag richting het asielzoekerscentrum werden per 14 september extra ritten gereden tussen Emmen en Ter Apel. Een aantal van deze ritten werd uitgevoerd met touringcars van Lanting Reizen uit Hoogeveen, het andere deel door Qbuzz. Op kosten van de gemeente Emmen werd ook een aantal late ritten toegevoegd aan lijn 73. Hiermee werd voorkomen dat asielzoekers op het station van Emmen moesten overnachten, nadat ze met de laatste trein uit Zwolle waren aangekomen.

Q-link

Met ingang van de nieuwe dienstregeling 2014 introduceerde vervoerder Qbuzz het nieuwe openbaar-vervoersconcept Q-Link. Dit concept, dat gerealiseerd werd met het gereserveerde geld voor de geflopte Zuiderzeelijn, vormt een netwerk in en rondom de stad Groningen waarbij diverse stads- en streeklijnen aan elkaar zijn gekoppeld. Hierbij biedt Q-link vanuit omliggende plaatsen als Leek, Roden, Annen en Zuidhorn een rechtstreekse verbinding naar de stad Groningen, waarbij diverse P+R locaties worden aangedaan. Het concept richt zich met name op forensen, waarbij gebruik wordt gemaakt van een kleurensysteem om bestemmingen gemakkelijk te herkennen. Bijzonder binnen het Q-linknetwerk zijn de lijnen 11 en 15, die met capaciteitsgericht materieel een snelle verbinding geven tussen het hoofdstation en het Zernikecomplex, waarbij lijn 11 doorrijdt naar station Zuidhorn, met aansluiting op de treinen van en naar Leeuwarden.

Wagenpark

Voor de bediening van het gebied Groningen-Drenthe beschikt Qbuzz over een groot wagenpark van verschillende typen bussen. Het grootste gedeelte hiervan werd geleverd door de firma EvoBus uit Nijkerk, voornamelijk van het type Mercedes-Benz Citaro. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen streek- en stadsbussen. Voor de stadsdienst van Groningen en Emmen werden zowel 12-meter als gelede Citaro's besteld, welke werden geleverd met een stadsmotor en stadsinterieur. Van buitenaf zijn de bussen te herkennen aan de dubbelbladsdeuren, die enkel in de stadsbussen zijn ingebouwd.

Voor het streekvervoer beschikt Qbuzz over een behoorlijke vloot Mercedes-Benz Citaro's LE. Deze streekbus, in Duitsland ook wel 'Überland bus' genoemd, kent tot aan de middenuitstap een lagevloersgedeelte gevolgd door een hogevloersgedeelte waardoor de bus voor verschillende doelgroepen toegankelijk is en een hoge mate van comfort met zich mee brengt. Voor de druk bezette streeklijnen beschikt Qbuzz over een serie gelede bussen. Ook deze bussen zijn van het type Mercedes-Citaro en zijn genummerd in de reeksen 3500-3517 en 3518-3523.

Met het oog op kostenbesparing voor de regio Oost-Groningen werd medio 2014 geïnvesteerd in zes midibussen van het type Mercedes-Benz Sprinter City 77. Door de inzet van deze midibussen zijn de exploitatiekosten per rit lager in vergelijking met een standaard streekbus. De bussen worden ingezet vanuit de stalling Winschoten en zijn vanaf hier in de wijde omgeving aan te treffen. Met een capaciteit van slechts vijftien zitplaatsen, twee klapzittingen en één plek voor een rolstoel is de capaciteit echter gering te noemen. Daarnaast beschikken de bussen over een zeer stille en schone Euro VI-motor, die bij een stationair toerental voor onaangenaam stille situaties kan zorgen. De Sprinters zullen worden meegenomen naar de volgende concessie. Tevens worden er in 2016 tien exemplaren bijbesteld voor de exploitatie in onder andere Zuidwest-Drenthe. Alle genoemde streek- en stadsbussen zijn geleverd in een rood-grijze kleurstelling die door het OV-Bureau Groningen Drenthe is vastgesteld.

Voor de exploitatie van de Qliner-lijnen bestelde Qbuzz bij aanvang van de concessie bij Evobus een serie van 37 Mercedes-Benz Integro's, bedoeld voor de snelle verbindingen van Groningen naar Emmen (en later Klazienaveen) (lijn 300), Assen (lijn 309) en Stadskanaal (312) en tussen Stadskanaal en Assen (lijn 302), waarbij uitsluitend belangrijke knooppunten worden aangedaan. Voor de lijnen 305 (Groningen – Emmen) en 310 (Drachten – Heerenveen, concessie ZOF) werden later vier bussen bijbesteld. Door de groeiende vervoersvraag werden op de lijnen tot medio 2014 geregeld versterkingsbussen ingezet om aan de gewenste capaciteit te voldoen.

Om deze extra kosten (vanwege een extra bus en chauffeur) te drukken, werd in 2014 een serie van 26 nieuwe bussen besteld van het type Mercedes-Benz Integro L. Deze wagens hebben een lengte van 15 meter en zijn voorzien van een dubbele (meesturende) achteras, airco en wifi, en worden uitsluitend ingezet op de Qliner-lijnen 300 naar Klazienaveen, 309 naar Assen en 312 naar Stadskanaal. Bij de aanschaf van deze nieuwe bussen werd een groot deel van de eerstgenoemde serie ingeleverd bij de lease-maatschappij. Het resterende deel werd tot einde dienstregeling 2014 ingezet op lijn 302 (Stadskanaal – Assen). Per dienstregeling 2015 waren de bussen enkel nog te zien op

lijn 304 (Groningen – Drachten). In tegenstelling tot de stads- en streekbussen beschikken de Qliner bussen over een blauwe kleurstelling, waarmee het vervoersconcept te onderscheiden valt.

Wagenpark Q-Link

Voor het vervoersconcept Q-Link beschikt Qbuzz over verschillende typen stadsbussen, allen voorzien van een moderne zwart/grijze kleurstelling. Tevens is op de bussen een kleurenband aangebracht, waardoor ze enkel op hun 'eigen lijnen' worden ingezet. In de eerste instantie werd een aantal gelede Citaro's van de stad Groningen overgespoten naar de Q-linkhuisstijl, en voorzien van een paarse (Lijn 5 Annen – Station Europapark) respectievelijk groene band (Lijn 11 Hoofdstation – Zuidhorn).

Voor de lijnen 3 en 4 van Beijum en Lewenborg naar respectievelijk Leek en Roden werd in 2013 bij Evobus een nieuwe serie gelede bussen besteld van 28 stuks van het type Mercedes Citaro C2. De bussen beschikken over een schone Euro VI-motor en zijn voorzien van airco en wifi. De nieuw bestelde bussen werden in de nieuwe Q-linkkleuren afgeleverd en zijn voorzien van zowel een licht- als een donkerblauwe band. Hierdoor kunnen de wagens zowel op lijn 3 als op lijn 4 worden ingezet. Voor de aanschaf van deze nieuwe serie werd een aantal Mercedes-Benz Citaro's LE ingeleverd bij de lease-maatschappij.

Voor de lijnen 11 en 15 van het hoofdstation naar respectievelijk Zuidhorn en het Zernike-complex werden eveneens nieuwe bussen aangeschaft. Vanwege de benodigde capaciteit voor het studentenvervoer naar het Zernikecomplex, waar een aantal hogescholen en een universiteit gevestigd zijn, werd voor lijn 15 bij de firma Evobus een bestelling geplaatst van negen Mercedes-Benz Capacity's. De bussen werden genummerd in de reeks 3400-3408 en zijn gefinancierd met het gereserveerde geld van de Zuiderzeelijn. De Mercedes-Benz Capacity is van huis uit een grote gelede Citaro, die met zijn verlengde aanhanger en extra (meesturende) achteras een capaciteit biedt van 143 staanplaatsen, 39 zitplaatsen en een plek voor een rolstoel. Door zijn uitzonderlijke lengte van 19,54 meter, moest bij de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) een ZZ-kenteken worden aangevraagd; een kenteken voor bijzondere voertuigen. Ook deze bussen werden geleverd in de moderne zwart/grijze kleurstelling en voorzien van een oranje band.

Voor lijn 11 werden eveneens capaciteitsbussen in gebruik genomen, ditmaal van het type Hess Hybride Light Tram. Deze dubbelgelede bussen waren oorspronkelijk bedoeld voor lijn 28 naar De Uithof voor de in 2010 gewonnen concessie Regio Utrecht. Doordat deze aanbestedingsprocedure volgens concurrent Connexxion oneerlijk was verlopen, besloot de opdrachtgever de gehele aanbestedingsprocedure opnieuw uit te voeren. Hierdoor werd de aanvang van de nieuwe concessie uitgesteld en waren de dubbelgelede bussen uiteindelijk niet nodig. Hierop kon Qbuzz de geplaatste order op drie inmiddels gereedstaande bussen na annuleren. Uiteindelijk werden deze bussen in 2014 afgenomen voor het Q-linkconcept en eveneens voorzien van een ZZ-kenteken. Overigens wilde het OV-Bureau Groningen Drenthe, evenals bij lijn 15, een open instapbeleid invoeren. Het functioneren van de deurbedienings-knoppen liet hierbij echter te wensen over. Passagiers (voornamelijk studenten bij deze Q-Linklijn) stapten massaal achter in en gingen in het bereik van de sensoren staan, waardoor de deuren geregeld open bleven

staan. Hierdoor werd het doel van het open instapbeleid (om de doorstroming van de passagiers bij de bushaltes te versnellen) niet bereikt.

HOV Groningen-Drenthe

Naast de 'gewone' concessie Groningen-Drenthe is voor de lijnen 305 (Groningen – Emmen) en 314 (Groningen – Drachten) een aparte concessie uitgegeven onder de naam HOV Groningen-Drenthe. De genoemde concessie wordt uitgevoerd door Arriva Touring en loopt synchroon met de concessie van vervoerder Qbuzz. Voor de uitvoering van de dienstregeling is de vervoerder actief met een reeks Mercedes-Benz Integro's en Intouro's van verschillende bouwjaren. Vele hiervan zijn afkomstig van Arriva OV en hebben inmiddels leeftijden van ruim 10 jaar weten te bereiken. Vanwege de lange afstanden maken de bussen de nodige kilometers en kunnen dus worden aangemerkt als 'kilometervreters'. De bussen 7155 en 7174 waren tot eind 2015 versterkingsbussen en zijn de oudste van het wagenpark. Bus 7170 heeft daarbij de hoogste kilometerstand van ruim 1,4 miljoen kilometer weten te behalen.

Naast een reeks Mercedes-Benz Integro's beschikt Arriva Touring over een serie in Turkije gebouwde Mercedes-Benz Intouro's. De bussen kennen de nummers 7191-7195 en hebben een lengte van 12,98 meter. Later werden vanuit de concessie Friesland ook de nummers 7519, 7530-7532 overgebracht. In tegenstelling tot de eerstgenoemde serie kennen deze wagens een lengte van 13,32 meter en worden aangeduid als het type Mercedes-Benz Intouro L. Bus 7532 is uitgerust met elektronische bediening van het gas- en rempedaal. In de praktijk houdt dit in dat het rempedaal dieper ingetrapt moet worden om eerst de retarder en daarna de bedrijfsrem te activeren.

Eind 2015 stonden enkele wijzigingen op het programma, waarbij een deel van het oude wagenpark vervangen zou worden. Het plan was dan ook om de oude Mercedes-Benz Integro's 7155, 7170 en 7171 door te schuiven naar Arriva Portugal. Door een defecte spoorbrug tussen Weener en Leer blijven de bussen echter langer in dienst als treinvervangend vervoer. De uit dezelfde serie afkomstige 7174 is inmiddels aangepast voor het telematicasysteem Albatros II, terwijl de andere bussen uit deze serie nog over Albatros I beschikten. Ook heeft bus 7168 tot medio zomer 2015 bij Arriva Touring in Groningen op de lijndienst gereden. Door een gebroken as zal de bus niet meer worden ingezet en is inmiddels terzijde gesteld. Dat betekent dat de serie 7181-7183 tot het oudste wagenpark van Arriva Touring behoort die dienst doen op Qlinerlijnen 305 en 314. De bussen zullen uitsluitend worden ingezet op versterkingsritten en binnenlands toervervoer. Om het wagenparktekort op te vullen, zullen vier Volvo's van het type 8900 aan de concessie Drechtsteden-Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (DAV) worden onttrokken en overgeschreven naar Arriva Touring, te weten de reeks 7789-7792.

Naast de lijnen 305 en 314 is Arriva Touring in de ochtendspits ook actief op lijn 315 (Groningen – Heerenveen – Emmeloord). Deze rit wordt door meerdere touringcarbuschauffeurs uitgevoerd, waarbij enkel plaatsbewijzen van de concessie Noord- en Zuidwest Friesland verkocht mogen worden. Doordat echter maar één boekje met buskaartjes bij Arriva Touring beschikbaar is, worden de kaartjes geregeld onder de touringcarchauffeurs uitgewisseld.

Kleinschalige vervoerders

Naast de concessie HOV Groningen-Drenthe worden voor de provincies Groningen en Drenthe ook zes concessies voor kleinschalig openbaar vervoer uitgegeven. Deze concessies richten zich enkel op het vervoer met kleinere bussen, waaronder lijnbelbussen, buurtbussen, regiotaxi's en servicebussen. Denk hierbij aan de servicelijnen van Veendam, Hoogeveen, Delfzijl, Assen, en de stadsdiensten van Hoogeveen en Meppel. Tevens worden onder de concessie enkele zwakke streeklijnen bediend, waardoor een grote bus wordt uitgespaard. Hierbij wordt het vervoer door lokale vervoerders gereden die allemaal individueel een eigen concessie hebben. De kleine vervoerders, waaronder UVO, Van Dijk, De Grooth en CTS, exploiteren dit met hun eigen materieel, voornamelijk taxibusjes.

Lijnennet/Dienstregeling 2015

Met ingang van de nieuwe dienstregeling 2015 werd een aantal wijzigingen doorgevoerd. In tegenstelling tot de dienstregeling 2014, is er bij de dienstregeling van 2015 voor gekozen om gelijktijdig met de NS van start te gaan met een dienstregeling, namelijk op 14 december van het jaar 2014. Onderstaand een overzicht van de belangrijkste wijzigingen:

Stadsdienst Groningen

- Een jaar na het invoeren van het Q-Linkconcept bleek de frequentie van lijn 4 (Groningen Beijum – Roden) van vier maal per uur tussen Groningen Beijum en P+R Hoogkerk in de avonduren en op zon- en feestdagen te hoog te zijn. Daarom werd de frequentie van deze Q-linklijn teruggeschoefd naar twee keer per uur in de avonduren en op zon- en feestdagen. Op donderdag- en vrijdagavonden bleven de ritten wel in stand, alleen dan tussen Groningen Beijum en het hoofdstation in Groningen.
- De populariteit van Q-Linklijn 5 (Groningen Europapark – Haren – Annen) kende het afgelopen jaar een sterke toename. Lijn 5 is voornamelijk druk bezet op het routedeel Groningen UMCG Hoofdingang – P+R Haren. Het UMCG is de grootste werkgever van de provincies Groningen, Drenthe en Friesland, met ruim 8000 medewerkers (momenteel is het UMCG wederom aan het uitbreiden met een protonencentrum en een deeltjesversneller). Hierdoor gingen er extra bussen op het laatstgenoemde routedeel rijden, negen per uur in plaats van zes. In de late middagspits werden meer ritten doorgetrokken naar Annen, terwijl eerder het eindpunt P+R Haren was.
- Door de grootschalige infrastructurele verbouwing rondom het Martini Ziekenhuis in de stad Groningen, werd van 6 t/m 24 juli 2015 een gratis (voor passagiers) pendelbus geïntroduceerd onder lijnnummer 19. De stalling Leek nam de ritten voor haar rekening. De route was een lusroute vanaf Hoogkerk, P+R Hoogkerk via het Martini Ziekenhuis terug naar Hoogkerk, P+R Hoogkerk.

Stadsdienst Assen

- De stadsdienst van Assen kent de lijnen 1 (Marsdijk – Station), 2 (Knooppunt Marsdijk – Station – Ziekenhuis), 3 (Station – Vredeveld), 4 (Station – TT-circuit) en 5 (Selma Lagerlöf – Noorderpark). Op lijn 1 werd het traject Station – Pittelo niet meer door lijn 1 bediend, maar door lijn 2. Op zaterdagen werd er weer twee keer per uur gereden in plaats van één keer per uur. Lijn 2 nam de bediening Station – Pittelo voor haar rekening. De route veranderde in Ziekenhuis – Station – Pittelo – Knooppunt Marsdijk.

Lijn 3 bleef elk uur rijden, maar werd tijdens de spits een LijnBelBus. De route werd Station – Ziekenhuis – Vredeveld. De routes in de wijken Baggelhuizen en De Lariks vervielen. Als alternatief kan er gereden worden met de Zuidoost-Friese buslijnen van Qbuzz, die deze Assense wijken bedienen. Lijn 4 van Station naar TT-circuit werd toegevoegd. Alle buslijnen van de stadsdienst Assen worden gereden door kleinschalig vervoerder VMNN, met uitzondering van twee slagen op lijn 4, die Qbuzz voor haar rekening neemt.

Stadsdienst Hoogeveen

- De stadsdienst Hoogeveen is onderverdeeld in de lijnen 1 (Station – Hoogeveen Schutlanden) en 2 (Station – Krakeel). Op de lijnen 1 en 2 wordt 's avonds na 20:00 uur en op zon- en feestdagen niet meer gereden. Lijn 2 werd teruggeschoefd naar twee keer per uur op werkdagen, waar dat in de spits vier keer per uur was.

Streekdienst

- Geruime tijd maakte Lijn 12 (Winschoten – Bellingwolde – Bad Nieuweschans) een rondje door het stadscentrum van Winschoten. Door een lage bezetting werd dit deel van de route met ingang van de nieuwe dienstregeling 2015 geschrapt.
- Na de zomervakantiedienstregeling van 2015 werd een midibus van de stalling Winschoten uitgewisseld met een standaard streekbus van de stalling Leek. Deze extra standaard streekbus wordt met name ingezet voor drukke ritten op lijn 12 (Winschoten – Bellingwolde), 13 (Winschoten – Veendam) en 17 (Winschoten – Scheemda). De midibus wordt in Leek ingezet op de nieuwe lijn 89 tussen Leek en Marum buiten de schoolvakanties in de spits.
- In de korte vakanties werden voortaan alle ritten van lijn 43 (Siddeburen – Woldendorp – Delfzijl) gereden met een 8-persoonsbus. Van lijn 48 ('t Waar – Scheemda – Winschoten), 79 (Zuidbroek – Scheemda) en 811 (Vlagtwedde – Bellingwolde – Bad Nieuweschans) werden alle ritten die nog geen LijnBelBus waren, maar ritten met een 8-persoonsbus, omgezet in LijnBelBusritten.
- Lijn 48 werd een volledige LijnBelBuslijn. Slechts vier jaar geleden werd deze lijn geïntroduceerd. De reden daarvoor was het verdwijnen van reguliere ritten tussen Woldendorp en Scheemda van lijn 43. Vandaag de dag is er per schooldag slechts één reguliere dienstrit tussen Woldendorp en Scheemda. Lijn 643 neemt dat voor haar rekening. De lijn begint 's ochtends en eindigt 's middags in Winschoten. Lijn 811 had drie ritten, welke door taxibedrijf De Grooth werden uitgevoerd met een 8-persoonsbus. Deze ritten veranderden ook in LijnBelBusritten. Lijn 13 (Winschoten – Veendam) rijdt op zaterdag alle ritten met 8-persoonsbussen. De ritten in de ochtend en aan het eind van de middag op zaterdagen zijn omgezet in LijnBelBusritten. De veranderingen van lijn 13, 48, 79 en 811 werden per 17 augustus 2014 al doorgevoerd.
- De lijnen 35 (Oldehove – Groningen) en 39 (Surhuisterveen – Groningen) werden in de avonduren beter op elkaar afgestemd. Hierdoor kreeg het traject Aduard-Zuid – Groningen een betere bediening. Lijn 35 kreeg van maandag t/m zaterdag in de avonduren een slag erbij. Reden hiervoor waren de klachten van inwoners van Aduard. Ze vonden dat de laatste bus te vroeg ging (in beide richtingen (naar Groningen en naar Oldehove, welke stopt in Aduard)). Lijn 39 kreeg een extra rit tussen Zuidhorn en Grootegast. Deze ging verder te Grootegast als lijn 639 naar Groningen.

- Voor lijn 36 (Hoogeveen – Dwingeloo) kwam het traject Dieverbrug – Dwingeloo en omgekeerd te vervallen. Op lijn 36 en 37 (Hoogeveen – Westerbork) werden meer ritten met 8-persoonsbussen uitgevoerd en minder met midibussen. Tot dienstregeling 2014 werd lijn 36 gereden met midibussen en met touringcars van Lanting Reizen Hoogeveen. Lijn 36 kreeg in Lhee een versnelde route.
- Het traject van lijn 38 (Hoogeveen – Dwingeloo) werd vanaf dienstregeling 2015 beperkt tot het traject Hoogeveen – Echten. De materieelinzet bleef hetzelfde, in de spits 8-persoonsbussen en in de daluren 8-persoonsbussen als LijnBelBus. Tussen Ruinen en Dwingeloo werd LijnBelBuslijn 46 geïntroduceerd.
- In de kleine vakanties en op zaterdagen ging lijn 140 (Delfzijl/Appingedam – Ten Boer – Groningen) twee keer per uur rijden. Opvallend is dat lijn 140 op zaterdagen wel en op werkdagen niet twee keer per uur reed tussen Delfzijl en Groningen. Op werkdagen was het één keer per uur t/m Appingedam en één keer per uur t/m Delfzijl. Lijn 40 kreeg een extra rit uit Appingedam in de ochtendspits op werkdagen buiten de schoolvakanties en aan het begin van de middagspits reed lijn 40 van/naar Appingedam in plaats van naar Ten Boer.
- Lijn 54 (Gieten – Onnen – Groningen) ging per dienstregeling 2015 op zaterdag ieder half uur rijden in plaats van ieder uur. Op zon- en feestdagen bleef de bediening uit. Op werkdagen bleef de bediening eens per uur. Lijn 58 (Assen – Annen – Groningen) werd op zaterdagen ingekort tot het traject Assen – Annen en wordt uitgevoerd met een 8-persoonsbus.
- De lijnen 67 (Hornhuizen – Winsum) en 165 (Zoutkamp – Winsum – Groningen) kwamen te vervallen. Lijn 68 (Winsum – Leens) werd reeds met een midibus, dan wel 8-persoonsbus door touringcarbedrijf UVO gereden. Doordat lijn 68 dezelfde plaatsen aandeed als lijn 67, verviel lijn 67. Lijn 68 ging in de spits met standaard streekbussen van Qbuzz rijden. Het gevolg is dat reizigers ongeveer een kwartier langere reistijd hebben. De ritten van lijn 165 werden voor de eenduidigheid allemaal omgezet in ritten van lijn 65, met uitzondering van de ochtendritten tussen Winsum en Zoutkamp, die feitelijk door het OV-bureau Groningen Drenthe betaalde materiaalritten waren.
- Tot 31 augustus 2015 werd lijn 665 (Vierhuizen – Ulrum) uitgevoerd met een 8-persoonsbus van touringcarbedrijf UVO. Door de zeer geringe vervoersvraag werd deze buslijn stopgezet.
- Naast het feit dat er op de lijnen 75 (Winschoten – Stadskanaal) en 110 (Winschoten – Assen) sporadisch een midibus aan te treffen is, is besloten de route in Oude Pekela-Noord (in het Gronings 'Pekel') van lijn 75 gelijk te maken met lijn 110. De reden voor verandering in de routevoering van lijn 75 was consistentie in de route. Lijn 71 (Alteveer – Veendam) is in zijn geheel een LijnBelBuslijn, die alleen op werkdagen in de spitsuren rijdt. Deze route rijdt vanaf Alteveer via Ommerlanderwijk naar Veendam. Lijn 110 rijdt vanaf Winschoten via Zuidwending naar Veendam (en vervolgens naar Assen). Het aantal instappers per dag te Zuidwending was ongeveer twee. Omdat Ommerlanderwijk een grotere plaats is dan Zuidwending en omdat hierdoor Nieuwe Pekela beter werd bediend, ging lijn 71 via Zuidwending rijden en lijn 110 via Ommerlanderwijk.
- Lijn 76 (Groningen – Veendam) werd met ingang van de nieuwe dienstregeling opgeheven, lijn 174 (Veendam – Zuidbroek – Groningen P+R Zernike) nam het routedeel Hoogezand – Groningen, Hoofdstation, zoals lijn 76 reed, voor zijn rekening. Vanuit Muntendam, Zuidbroek en Sappemeer kan er niet meer rechtstreeks naar Groningen, P+R Zernike worden gereisd. Lijn 171 (Veendam – Groningen, Grote Markt – Gronin-

- gen, P+R Zernike) verviel op zaterdag, maar ging op werkdagen zowel in de ochtend als in de middagspits buiten de schoolvakanties twee keer per uur rijden. Per dienstregeling 2015 rijdt lijn 174 in het weekend voortaan in zijn geheel met 8-persoonsbussen.
- Lijn 83 (Assen – Leek – Groningen) werd geknipt in Leek, in de daluren keert lijn 83 op zichzelf en in de spits gaat lijn 83 door op de nieuwe lijn 88 (Leek – Groningen). Dit geldt overigens niet op zaterdag. Doordat lijn 83 doorrijdt naar Leek, wordt nu ook het routedeel Leek – Roden en omgekeerd op zaterdag bediend. Lijn 83 reed naar Groningen, Hoofdstation t/m de dienstregeling van 2014. Lijn 85 (Oosterwolde – Groningen) rijdt in de daluren tot Leek. Tot de dienstregeling van 2014 keerde lijn 85 in Leek op lijn 89 (Leek – Drachten) naar Drachten. In de daluren rijdt lijn 85 door op lijn 88 en andersom. Lijn 88 rijdt ook op zaterdag, wat het routedeel van lijn 83 niet deed. Hierdoor wordt er ook op zaterdag een doorgaande verbinding geboden tussen Oosterwolde – Leek – Groningen (85, 88).
  - De route van lijn 119 (Delfzijl – Wagenborgen – Winschoten) werd verlegd langs het station van Scheemda. De tijden werden in de avonduren en op zon- en feestdagen verschoven. Hierdoor kon lijn 110 in tijd worden verschoven om aansluiting te geven op de trein naar Veendam.
  - Qlinerlijn 302 (Assen – Stadskanaal) hield op te bestaan. Hierdoor vertrokken met ingang van de nieuwe dienstregeling alle Qlinerlijnen van de concessie GD officieel vanuit Groningen. In plaats daarvan kreeg Qlinerlijn 312 extra ritten op de tijdstippen dat Qlinerlijn 302 reed. Ter compensatie kreeg lijn 110 extra ritten tussen Assen en Gieten. Voortaan worden er ook ritten buiten de spits geboden, één keer per uur in beide richtingen op werkdagen. Nadeel is dat deze ritten bijna gelijk vanuit Groningen, Hoofdstation vertrekken als lijn 73 (in de richting van Stadskanaal, Emmen).

Infrastructurele zaken

In de provincies Groningen en Drenthe wordt hard gewerkt aan verbeteringen en optimalisatie van de infrastructuur. Bij de invoering van het Q-linkconcept werd reeds bekend gemaakt dat ook nieuwe infrastructuur voor het openbaar vervoer in de stad Groningen noodzakelijk is. Hierbij werden plannen uitgewerkt in kader van de compensatiegelden voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn.

Een greep uit de maatregelen die betrekking hebben op het busvervoer:

Groningen

Op diverse plaatsen in de stad Groningen zal herinrichting plaatsvinden. Hieronder vallen o.a. het Boterdiep en de Oostersingel, de busbaan op de Europaweg, busbaan Kolen-drift tussen het Boterdiep en toekomstig busstation UMCG Noord. Ook het ontbrekende deel van HOV West (Hoofdstation – P+R Hoogkerk) tussen het Hoofdstation en de Paterswoldseweg wordt in de plannen meegenomen. Daarnaast zal in de periode 2016-2022 het hoofdstation van Groningen grondig worden verbouwd. De verbouwing is nodig om meer treinen en reizigers te kunnen verwerken en doorgaande treinen tussen Groningen Noord en Europapark mogelijk te maken. Tevens wordt aan de zuidkant van het station een nieuw busstation aangelegd en komt er een tunnel voor de bussen richting de noordzijde van het busstation.

Assen

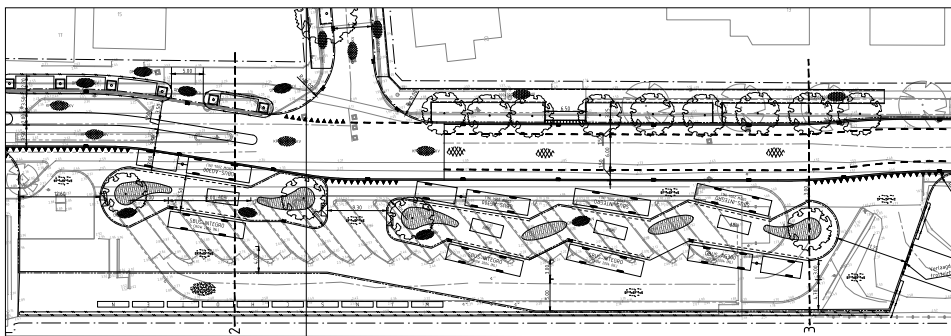
Naast het station van Groningen zal ook het station van Assen worden verbouwd waarbij het stationsgebied opnieuw wordt ingericht. De Gemeente Assen, ProRail en NS Stations werken hierbij samen. Het huidige stationsgebouw uit 1989 wordt gesloopt en vervangen door een nieuw gebouw dat vanwege de vorm van de luifel inmiddels de bijnaam *klein Rotterdam* heeft gekregen. Tevens komt er een nieuw busstation, een nieuwe perrontunnel en komt de Overcingellaan in een tunnel te liggen.

Uitbreiding P+R terreinen

Momenteel wordt hard gewerkt aan de uitbreiding van het P+R terrein in Haren. Ook wordt aan de oostzijde van de oostelijke ringweg ten hoogte van Driebond het nieuwe P+R terrein Meerstad aangelegd. Bij voltooiing zal het eindpunt van lijn 5 naar dit P+R terrein worden verplaatst. Daarnaast wordt bij Reitdiephaven een nieuwe P+R terrein aangelegd om het te kleine P+R Zernike te vervangen. Dit P+R terrein zal in de toekomst worden bediend door de nieuwe lijn 1.

Winschoten

Zoals al eerder vermeld in editie 2015 zal het stationsgebied van Winschoten opnieuw worden ingericht: het oude uit eind jaren zestig daterende busstation zal worden gesloopt en vervangen door een modern en compact busstation. Ook de renovatie van het stationsgebouw maakt deel uit van dit project. De oorspronkelijke planning voor de sloop van het huidige gebouw was uiterlijk 2015. Geschat wordt dat de genoemde planning niet gehaald zal worden, aangezien begin december nog geen activiteiten hebben plaatsgevonden.

Eindsituatie station Winschoten na de herinrichting. Bron: Gemeente Oldambt

Misschien wel de mooiste buslijn van Nederland: lijn 12 van Winschoten naar Bellingwolde v.v. Voor het scholierenvervoer wordt van maandag t/m donderdag in beide richtingen ook een rit gereden van Bellingwolde naar Bad Nieuweschans via de plaatsen Oudeschans, Klein Ulsda en Booneschans. De Qbuzz 3200 poseert op zijn eindpunt in Bad Nieuweschans op de H.F Dresselhuisstraat, 16 april 2015. (foto Rinse Kooiman)

Op Goede Vrijdag wordt in Groningen de traditionele Bloemenjaarmarkt gehouden. Om de grote toestroom van Duitse gasten in goede banen te leiden, keert lijn 22, de vroegere P+R Citybuslijn, deze dag terug als extra dienst tussen Euroborg P3 en de Grote Markt. Op 18 april 2014 staat op het inmiddels opgeheven eindpunt Euroborg P3/Bornholmstraat bus 3511 gereed voor zijn volgende inzet. (foto Niels Hulzebos)

Voor het vervoer in Noordoost Groningen nam Qbuzz in 2014 zes van deze Mercedes-Benz Sprinters van het type City 77 in gebruik. In de dal- en avonduren worden de midi-bussen ook op grote streeklijnen ingezet, zoals hier op lijn 110 van Assen naar Winschoten. De voorkeur van de chauffeurs gaat echter uit naar een 'grote' bus. Qbuzz 3883, Veendam station, 20 september 2015. (foto Niels Hulzebos)

De stadsdienst van Hoogeveen werd anno 2015 gereden met Mercedes-Benz Sprinters van Connexxion Taxi Services (CTS). Met ingang van de nieuwe dienstregeling 2016 werden de stadsdiensten van Hoogeveen stopgezet. Op initiatief van de gemeente werd een nieuw vervoersconcept geïntroduceerd, genaamd 'de Bij'. Op 18 september 2015 reed deze CTS 48492 nog vrolijk zijn rondjes. (foto Frank Wolse)

Op 12 september 2015 fotografeerde Wouter van der Brugghen deze Fiat Ducato van Vervoersmanagement Noord Nederland (VMNN). De kleinschalige vervoerder verzorgt onder andere de stadsdienst van Assen, die in 2016 behoorlijk onder handen werd genomen. De stadsdienst werd eerder gereden onder de naam servicebus en kende een gele kleurstelling.

Niels Hulzebos wist op oudejaarsdag 2015 deze Mercedes-Benz Citaro 3021 op de plaat vast te leggen op de Oosterhamrikkade in Groningen. De bus is als lijn 7 onderweg naar station Groningen Noord.

Deze Mercedes-Benz Citaro C2 is één van 28 in 2013 geleverde nieuwe bussen voor het Q-link-concept, en wordt uitsluitend ingezet op de lijnen 3 en 4 van de stadsdienst Groningen. René van Lier fotografeerde op een mooie zomerdag de Qbuzz 3446 op de Emmabrug.

Voor de exploitatie van lijn 5 (Annen – Station Europapark) van de stadsdienst Groningen werd een aantal gelede Mercedes-Benz Citaro's omgespoten in de Q-linkhuisstijl. De bussen beschikken over een stadsmotor met een vermogen van 300 pk en komen daarom goed van hun plek af. Michiel van Dijk fotografeerde deze 3071 nabij het hoofdstation van Groningen, 11 september 2015.

Om extra capaciteit te bieden op lijn 11 tussen het hoofdstation en Zuidhorn nam Qbuzz in 2014 een drietal van deze Hess Hybride Light Trams in gebruik. De bussen toonden bij ingebruikname vele kinderziektes en stonden dan ook geregeld aan de kant. De opname toont de 3492 op de Bloemsingel in Groningen, 13 augustus 2015. (foto Niels Hulzebos)

Sinds 23 januari 2015 heeft Qbuzz voor de Q-linklijnen een extra reserve bus in haar wagenpark om de andere bussen te ondersteunen in hun taak. Het slachtoffer, de Mercedes-Benz Capacity 3400, verloor hierbij zijn oranje band en is sindsdien ook op andere lijnen aan te treffen. Op 3 maart 2015 kreeg fotograaf Niels Hulzebos de kans bus 3400 te fotograferen op lijn 11 bij de halte Zuiderdiep in Groningen.

Voor de exploitatie van de lijnen 305 (Emmen – Groningen) en 314 (Drachten – Groningen) is een aparte concessie uitgegeven onder de naam HOV Groningen-Drenthe, die wordt uitgevoerd door Arriva Touring. Het bedrijf beschikt naast enkele Mercedes-Benz Integro's ook over deze goedkopere variant van het type Intouro. De 7519, onderweg uit Drachten, heeft zojuist bijna zijn eindpunt bereikt. Groningen, Stationsweg, 11 september 2015. (foto Michiel van Dijk)

Door de toename van het aantal reizigers op de HOV-verbindingen Groningen – Klazinaveen (lijn 300), Assen (lijn 309) en Stadskanaal (312), stapte de Qbuzz in 2014 naar Evobus voor de levering van 26 nieuwe bussen van het type Mercedes-Benz Integro L. Het type bus wordt met name gezien in Duitstalige landen waaronder Oostenrijk. Qbuzz 3671, Emmen station, 20 september 2014. (foto Michiel van Dijk)

2. Vlieland

Vervoerder: Arriva/TCR

Concessieduur: 01-03-2009 t/m 31-12-2016

Wagenpark

1 Scania Omnalink

5027 (ex-EBS 5027), bouwjaar 2011

Algemene zaken

Evenals de concessies Terschelling en Ameland wordt ook de concessie Vlieland uitgegeven door de Provincie Friesland. Het Waddeneiland telt met een lengte van nog geen twintig kilometer slechts één buslijn, te weten lijn 110 van Vlieland Dorp/Veeddam naar Vlieland Posthuys. Met een inwoneraantal van ongeveer 1100 bestaan de vervoersstromen hoofdzakelijk uit recreatieverkeer. Het busvervoer wordt gereden door vervoerder TCR, die al jarenlang het busvervoer op Vlieland in handen heeft.

Lijn 110

De buslijn kent een rijtijd van ongeveer 25 minuten en heeft een dienstregeling die hoofdzakelijk aansluit op de veerboot. De route loopt vanaf de veerhaven via de oostkant naar Duinkersoord waarna Hotel 'Seeduyn' wordt aangedaan. Na een lusje over de Ankerplaats rijdt de bus via het dorp naar het westelijke eindpunt 'Posthuys'. In de zomerdienstregeling wordt 's middags aansluiting gegeven op de 'Vliehors Express' naar het buureiland Texel. Evenals op de overige Waddeneilanden is de landelijke OV-chipkaart hier niet geldig en dient bij de chauffeur een kaartje gekocht te worden.

Wagenpark

Eind 2014 vond een wagenparkverschuiving plaats, waarbij een gele Scania Omnalink naar het eiland werd gebracht. Deze uit de concessie Waterland afkomstige Scania met het nummer 5027 wordt gehuurd van vervoerder EBS bij wie de bus overbodig is geraakt. Op het eiland Vlieland behield de wagen zijn gele kleurstelling en werd voorzien van reclame van fietsenverhuurbedrijf Zeelen. Rond het naseizoen werd ook de van EBS afkomstige Scania 5018 waargenomen. Eind 2015 vond wederom een wisseling plaats en werd de van Connexxion afkomstige MAN Lion's City T 472 naar het eiland gestuurd.

Op 14 december 2014 poseert de Scania 5027 in Harlingen voor de veerhaven van rederij Doeksen, in afwachting van de overtocht naar Vlieland. (foto Michiel van Dijk).

